

Abstract**Introducing Index Medicus***Wongwan Wongsupha*

Introduces the Index Medicus (IM) which is a bibliographic listing of references to current articles from the world's biomedical journals. Itemizes the IM in terms of its origin, distribution, components, and benefits. Sketches the features of subject index, author index and bibliography of medical reviews which are considered the essential parts of the IM.

แนะนำ INDEX MEDICUS

วงศ์วรรณ วงศ์สุภา *

ปัจจุบันวิทยาการและเทคโนโลยีได้ขยายตัวออกไปทุกสาขาวิชา ทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ มากมายความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็ได้ขยายเจริญรุดหน้าเช่นเดียวกัน มีเอกสารทางการแพทย์พิมพ์เผยแพร่ความรู้กันในรูปต่างๆ กัน วารสารถือว่าเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทที่เสนอบทความที่ทันสมัยมากและพิมพ์ติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอที่สุด การพัฒนาด้านการพิมพ์และการสื่อสารรุดหน้ามากประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง แต่ละประเทศต่างก็เร่งพัฒนาการแพทย์และการสื่อสารไปพร้อมกับสาขาอื่นเพื่อให้ทันกับวิวัฒนาการทางวิชาการและเทคโนโลยีของโลกที่เจริญอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้วารสารที่จำนวนมากและกระจายไปทั่วทุกมุมโลกโดยเฉพาะวารสารทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ห้องสมุดวิทยาศาสตร์การแพทย์ ห้องสมุดวิทยาศาสตร์หรือห้องสมุดแพทย์อยู่ในฐานะที่จะต้องจัดหา จัดเก็บและให้บริการ แต่เนื่องจากวารสารที่พิมพ์เผยแพร่มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเป็นการยากที่จะจัดหาครบทุกเล่ม ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (U.S. National Library of Medicine) ได้จัดทำบรรณานุกรมวารสารที่ได้มาตรฐานจากทั่วโลกไว้เป็นคู่มือ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถค้นข้อสนเทศและติดตามความรู้ที่ทันสมัยได้อย่างรวดเร็วที่สุด คู่มือดังกล่าวคือ Index Medicus : IM

IM เป็นบรรณานุกรมช่วยค้นเรื่องทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่มีชื่อเสียงมาก เป็นคู่มือที่ช่วยค้นข้อสนเทศที่ได้มาตรฐานสมบูรณ์ที่สุดเล่มหนึ่ง และเป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ระดับหนึ่งของโลก

* วงศ์วรรณ วงศ์สุภา กบ.,อม. (บรรณารักษศาสตร์) บรรณารักษ์ บริการค้นคว้าวิจัยหอสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IM มีประวัติการจัดทำย้อนหลังไปร้อยกว่าปี พิมพ์ครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1879 โดยคัลยแพทย์ชาวอเมริกันชื่อ Dr. John Shaw Billing เป็นผู้ดูแลห้องสมุดแพทย์ Surgeon General Office ได้ทำการรวบรวมบันทึกรายชื่อบทความแพทย์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่ห้องสมุดได้รับเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการค้นหาข้อสนเทศ ซึ่งปรากฏว่าได้รับความนิยมมาก ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้จัดทำหลายครั้งจนกระทั่งปี ค.ศ. 1960 ปัจจุบันห้องสมุดแห่งชาติอเมริกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำ และ Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office เป็นผู้จัดทำจำหน่าย

IM มีกำหนดออกเป็นรายเดือน (ปีละ 12 เล่ม) และมีฉบับรวมเล่มเป็นรายปีเรียกว่า Cumulated Index Medicus = CIM ภายในเล่ม IM ได้จัดเรียงบรรณานุกรมบทความ บทความวิจัย ตามตัวอักษรอย่างมีระเบียบมากกว่า 260,000 รายการ จากวารสารและหนังสือประมาณ 2,600 ชื่อ ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของ IM และ CIM มีดังนี้

๑. วรรณคดีหัวเรื่อง (subject index)

๒. วรรณคดีผู้เขียน (author index)

๓. บทความปริทัศน์ (bibliography of medical reviews) อธิบายได้ดังนี้

๑. วรรณคดีหัวเรื่อง ถือเป็นส่วนสำคัญมาก เป็นการจัดกลุ่มบทความไว้ภายใต้หัวเรื่อง (subject headings) โดยเรียงหัวเรื่องไว้ตามลำดับอักษร A-Z ภายใต้แต่ละหัวเรื่องจะเรียงบทความตามลำดับชื่อวารสารโดยเรียงบทความภาษาอังกฤษไว้ก่อนบทความภาษาอื่น แต่ละบทความจะมีรายละเอียดทางบรรณานุกรมอย่างครบถ้วน คือ ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียน ชื่อวารสาร ปี ค.ศ. เดือน ปีที่ เล่มที่ และเลขหน้า ถ้าเป็นบทความจากหนังสือ จะมีคำว่า IN กำกับ ตามด้วยรายละเอียดทางบรรณานุกรมเกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น การใช้วรรณคดีหัวเรื่องจะช่วยให้ผู้ค้นในกรณีที่ต้องการข้อสนเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยไม่คำนึงถึงใครเป็นผู้เขียน ชื่อสำคัญก่อนที่จะค้นบทความ ผู้ใช้จำเป็นต้องตรวจสอบหัวเรื่องที่ใช้จาก Medical Subject Headings = MeSH เสียก่อน

ลักษณะทั่วไปของ MeSH คือ เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมหัวเรื่องที่เป็นคำสำคัญหรือวลีในสาขาแพทย์และวิทยาศาสตร์การแพทย์มากกว่า 8,000 หัวเรื่อง เรียงตามลำดับอักษร A-Z

ใช้สำหรับเป็นคู่มือตรวจสอบหัวเรื่องของข้อสนเทศที่นำมาทำบรรณานุกรม ปกติตัวเล่มจะพิมพ์เป็นปกอ่อนสีคำ ตัวอักษรสีขาวพิมพ์ออกเผยแพร่พร้อมกับ IM ฉบับเดือนมกราคมทุกปีและพิมพ์ร่วมกับฉบับ CIM ฉบับรวมเล่มรายปี ภายใน MeSH แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ รายชื่อหัวเรื่องที่เรียงตามลำดับอักษร (alphabetical list) พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่หมด มีเลขประจำตัวของหัวเรื่องกำกับ บอก ปี ค.ศ. ให้ทราบประวัติของแต่ละคำว่ามีใช้ในปีอะไรเคยใช้คำอะไรมาก่อน ถ้าเป็นหัวเรื่องที่เลิกใช้จะมีคำโยง (cross reference) ไปยังหัวเรื่องที่กำลังใช้อยู่ ส่วนที่สอง คือ การจัดลำดับความสำคัญของหัวเรื่อง (tree structure) จากหัวเรื่องใหญ่ไปหัวเรื่องรองซึ่งบอกความสัมพันธ์ของหัวเรื่องในหมวดหรือตระกูลเดียวกัน แต่ละหัวเรื่องจะมีเลขรหัสกำกับไว้ หัวเรื่องและเลขรหัสจะไปปรากฏในส่วนที่หนึ่งคือ alphabetical list อีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่าง : CARDIAC OUTPUT, LOW..... MeSH
 c/4.280./48 เลขรหัส
 80 ปีที่เริ่มใช้
 GRAMICIDINS MeSH
 D 20.85.905.452 เลขรหัส
 74 ; was see under TYROTHRIN 1963-73 หัวเรื่องเก่า

เมื่อผู้ค้นพบหัวเรื่องที่ต้องการจาก MeSH แล้ว จึงนำไปค้นบทความในส่วนที่เป็นบรรณานุกรมรายละเอียดข้อสนเทศที่ค้นจะได้เรื่องที่ต้องการ พร้อมทั้งรายละเอียดทางบรรณานุกรม ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ตามลำดับดังนี้ คือ

— ชื่อเรื่องหรือชื่อบทความ (title) เป็นภาษาอังกฤษ ถ้าแปลจากภาษาอื่นจะใส่วงเล็บเหลี่ยมกำกับไว้และบอกชื่อภาษาของบทความในวงเล็บกลมท่อนท้าย

— ชื่อผู้เขียน (author) ใช้ชื่อสกุลตามด้วยชื่อต้นและชื่อกลาง ถ้ามีผู้เขียนมากกว่าหนึ่งคน จะใส่เฉพาะชื่อคนแรกเท่านั้นและตามด้วยคำว่า et al. หมายความว่า และคนอื่นๆ

— ชื่อวารสารและรายละเอียดอื่น ๆ เช่น ปี ค.ศ. เดือน ; ปีที่ (ฉบับที่) : และเลขหน้าที่ย่อยปรากฏถึงหน้าท้ายสุด

ตัวอย่าง : ICE CREAM

Nutrition of athletes : the role of confectionary (and ice cream) in the diet of young girl in training. Caldarone G, et al. J Sports Med Phys Fitness 1982 Mar ; 22 (1) : 120-4

— ถ้าบทความแปลจากภาษาอื่น และมีสาระสังเขป (abstract) เป็นภาษาอังกฤษจะมีวงเล็บเหลี่ยมไว้กันไว้และมีชื่อย่อของภาษาในวงเล็บกลม

ตัวอย่าง : DIETARY FIBER

[Dietary fiber and diseases of the digestive organs] Mansurov Kh Kh. Sov Med 1982 ; 7 : 60-63 (Rus)

2. บรรณานุกรมผู้เขียน (author index) จะช่วยผู้ค้นได้ในกรณีที่ต้องการทราบผลงานของผู้เขียนในแต่ละปี โดยค้นตามลำดับชื่อสกุลของผู้เขียนตามด้วยชื่อต้นและชื่อกลาง บทความที่เรียงในภาคนี้จะเรียงตามลำดับชื่อผู้เขียน ถ้ามีผู้เขียนหลายคน จะขึ้นต้นด้วยชื่อผู้เขียนคนแรกตามด้วยชื่อผู้เขียนคนอื่น ๆ จนครบทุกคน และมีรายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความตามลำดับ

ตัวอย่าง : Bakris GL, Cross PD, Hammarsten JE. The use of clonidine for management of opiate abstinence in a chronic pain patient. Mayo Clin Proc 1982 Oct ; 51 (10) : 657-60

ในกรณีที่ผู้ค้นทราบชื่อผู้เขียนร่วม สามารถค้นภายใต้ชื่อผู้เขียนร่วมได้โดยจะมีคำโยงไปยังผู้เขียนคนแรกของบทความนั้น ๆ

ตัวอย่าง : Cross PD see Bakris GL

Hammarsten JE see Bakris GL

ข้อสังเกต : ความแตกต่างการลงชื่อผู้เขียนและชื่อเรื่องในบรรณานุกรมผู้แต่ง (author index) และ บรรณานุกรมหัวข้อเรื่อง (subject index) มีสองประการคือ

— ชื่อผู้เขียนในบรรณานุกรมผู้แต่ง จะลงครบทุกคน แต่ในบรรณานุกรมหัวข้อเรื่องจะลงชื่อผู้เขียนเฉพาะคนแรกและตามด้วย et al.

- ชื่อเรื่องในบรรณานุกรมนี้ผู้แต่ง ส่วนใหญ่จะลงตามภาษาเดิมของบทความ มีเพียงส่วนน้อยที่แปลเป็นภาษาอังกฤษส่วนในบรรณานุกรมนี้หัวข้อเรื่อง จะแปลชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษทุกบทความ และมีวงเล็บเหลี่ยมกำกับไว้

3. บทความปริทัศน์ทางแพทย์ (bibliography of medical reviews) เป็นการจัดบทความปริทัศน์ทางแพทย์ไว้ภายใต้หัวข้อเรื่อง (subject heading) ตามอักษร A-Z ก่อนจะค้นข้อสนเทศบทความปริทัศน์ทางแพทย์เช่นเดียวกับการใช้บรรณานุกรมหัวข้อเรื่อง คือ ต้องตรวจดูหัวข้อเรื่องที่ MeSH เสียก่อน เมื่อได้หัวข้อเรื่องที่ถูกต้องจึงเปิดดูภาคปริทัศน์ทางแพทย์ซึ่งจะอยู่ส่วนต้นของ IM ฉบับรายเดือนและ CIM ฉบับรวมเล่ม รายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความปริทัศน์ทางแพทย์จะเหมือนกับบทความในภาคบรรณานุกรมหัวข้อเรื่องทุกประการแต่จะบอกจำนวนเอกสารที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวงเล็บกลม

ตัวอย่าง : ONCOGENES

Cellular oncogenes and retroviruses. Bishop JM. Ann Rev Biochem 1983 ; 52 : 301-54 (281 ref.)

[Cancer, oncogenesis and oncogens] Meyer G, et al. Med trop (Mars) 1983 May-June ; 43 (3) : 217-25 (32 ref) (Eng. abstr) (Fre)

เมื่อได้บทความที่ต้องการจากทั้งสามส่วนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ควรตรวจสอบชื่อเต็มของวารสารเพื่อได้ชื่อวารสารที่ถูกต้อง โดยดูจากรายชื่อวารสารที่ทำบรรณานุกรม (list of journals indexed) ซึ่งปรากฏในฉบับเดือนมกราคมของ IM และฉบับที่หนึ่งของ CIM ของทุกปี

นับได้ว่า IM เป็นเอกสารประเภทบรรณานุกรมที่ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าข้อสนเทศ บทความ แพทย์ วิทยาศาสตร์การแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่มีชื่อเสียงมาก ถือเป็นเอกสารอ้างอิงที่มีคุณภาพดีที่สุดเล่มหนึ่ง เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข้อสนเทศที่ทันสมัยและครอบคลุมเนื้อหาได้กว้างมาก จากทั่วทุกมุมโลก จำนวนสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกาแนะนำมาจัดทำบรรณานุกรมนี้เพิ่มขึ้นทุกปี การจัดทำ IM นี้ ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกาถือว่าเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ทางแพทย์ของโลก ดังนั้นวารสารที่นำมาทำบรรณานุกรมนี้ จะได้รับการพิจารณาอย่างมากจากคณะกรรมการที่ทรงคุณวุฒิ ทำการคัดเลือกวารสารที่ได้มาตรฐานเชื่อถือ

ได้และสามารถนำไปใช้อ้างอิงในการค้นคว้าวิจัยได้ สำหรับวารสารทางแพทย์ไทยที่ได้รับการคัดเลือกทำบรรณานุกรมใน IM ได้แก่งดหมายเหตุทางแพทย์ นอกจากนี้ ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา ยังได้ทำการปรับปรุงแก้ไขหัวเรื่องทุกปี เพื่อให้ทันสมัยตลอดกาล โดยมีการเพิ่มหัวเรื่องใหม่ที่ไม่เคยใช้มาก่อน หรือ แทนหัวเรื่องเก่าซึ่งเลิกใช้หรือแยกจากหัวเรื่องเก่า ๆ โดยจะแจ้งให้ผู้ใช้ทราบการเปลี่ยนหัวเรื่องในฉบับเดือนมกราคมทุกปี

จะเห็นได้ว่า IM ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้หลาย ๆ ด้าน กล่าวคือนอกจากจะทำให้ผู้ใช้ได้ข้อสนเทศที่ตนต้องการแล้ว ยังทำให้รู้ถึงความก้าวหน้าในสาขาวิชาที่ตนสนใจ และสาขาที่มีความสัมพันธ์กันสามารถติดตามความเจริญทางวิชาการได้ ทราบความเคลื่อนไหวทางวิชาการของประเทศอื่น ๆ ทั้งไกลและใกล้ สามารถติดตามรายงานการประชุมทางการแพทย์จากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างต่อเนื่อง รู้จักบุคคลสำคัญในอาชีพเดียวกัน สามารถติดตามผลงานของบุคคลที่ตนสนใจเป็นพิเศษ ทำให้ทราบว่าใครเขียนอะไรในวารสาร หรือสิ่งพิมพ์อะไรได้แนวความคิด ตัวอย่างวิธีเขียนบทความ และได้ความรู้เรื่องภาษาและการใช้คำหรือศัพท์ที่ถูกต้องอีกด้วย

สำหรับประเทศไทย กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล (หอสมุดศิริราช) ได้จัดทำบรรณานุกรมวารสารการแพทย์ภาษาไทยในรูปแบบรายการและได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มชื่อว่า บรรณานุกรมวารสารการแพทย์ภาษาไทย เล่ม 1 โดยแบ่งออกเป็นสองภาค คือ ภาคบรรณานุกรมผู้เขียน และภาคบรรณานุกรมหัวเรื่องการแพทย์ภาษาไทย (Thai medical subject headings) อีกด้วย สิ่งพิมพ์ทั้งสองนี้มีประโยชน์แก่ผู้ใช้ที่สนใจจะค้นข้อสนเทศบทความแพทย์ไทยมาก สำหรับห้องสมุดแพทย์อื่น ๆ ก็ได้จัดทำบรรณานุกรมวารสารการแพทย์ไทยเพื่อช่วยผู้ใช้เช่นกัน ทำในรูปแบบโดยแยกเป็นบัตรผู้เขียน และบัตรหัวเรื่อง การให้หัวเรื่อง ส่วนใหญ่อาศัย MeSH หัวเรื่องของห้องสมุดแพทย์แต่ละแห่งใช้ไม่เหมือนกัน เนื่องจากการแปล การทับศัพท์ หรือการถ่ายตัวอักษรไม่ตรงกัน เรื่องนี้ ห้องสมุดแพทย์ทุกแห่งน่าจะมีการศึกษาร่วมกัน เพื่อตกลงใช้หัวเรื่องที่ได้มาตรฐาน วางหลักเกณฑ์ในการแปล ทับศัพท์ หรือถ่ายตัวอักษรเพื่อความถูกต้อง และเพื่อความสมบูรณ์ของบรรณานุกรมวารสารการแพทย์ไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- Joblonski S. "The biomedical information explosion : from the index catalogue to MEDLARS," *Bull. Med. Lib. Assoc.* 1971 Jan ; 59 (1) : 94
- Karel L. "Selection of journals for Index Medicus : a historical review," *Bull. Med. Lib. Assoc.* 1967 Jul ; 55 (3) : 259-270
- National Library of Medicine. "Index Medicus, including bibliography of medical reviews, list of journals indexed," *Index Medicus* 1983 Jan ; 24 (1 pt 1) : I-XI
- National Library of Medicine. "Medical subject headings 1983," *Index Medicus* 1983 Jan ; 24 (1 pt 2) : 1-889
- Truelson SD. "What the index Medicus indexed and why," *Bull. Med. Lib. Assoc.* 1966 Oct ; 54 (4) : 329-336
- Wilkinson D.A "Comparison of drug literature coverage by Index Medicus and drug literature index," *Bull. Med. Lib. Assoc.* 1973 Oct ; 61 (4) : 431

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย